

דברי ברכה

איתמר שבתאי*

אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה התעשייתית הרביעית ובמסגרתה אנו חווים תהליך של טרנספורמציה דיגיטלית שמשנה באופן הדרגתי אבולוציוני את האופן שבו אנו חיים ופועלים. המהפכה היא דרמטית והיא משבשת את כל תחומי החיים – בריאות, כלכלה, חברה, תרבות, תחבורה, תקשורת, פנאי ועוד. אין תחום בחיינו שלא חווה מהפך דרמטי באופן ההתנהלות. ישנם תחומים והרגלים שנעלמים, ואחרים חדשים שאנו מאמצים. מגפת הקורונה האיצה את התהליך באופן משמעותי, יצרה מודעות משבשת והביאה לשינוי תפיסתי בחלק גדול מהמגזרים.

המגמות האלה אינן פוסחות על העולם האקדמי, ומרבית המוסדות האקדמיים בארץ ובעולם תוהים מהם הכיוון והדרך הראויים. המודל האקדמי הנוכחי נתפס כמיושן ולא רלוונטי, וקיימת הבנה רחבה שהשינוי שיתחולל בשנים הקרובות יתרחש בכל התחומים וכלל ההיבטים הקשורים להתנהלות של מוסדות אקדמיים ולדרך שבה מעניקים השכלה גבוהה. תוכניות הלימודים כבר החלו לעבור שינוי ומתקיימת מגמה ברורה של שינוי המינון, ומעבר מהקניית ידע להקניית מיומנויות, יכולות וערכים. שיטות ההוראה והלמידה עוברות שינוי משמעותי. מתקיים מעבר ממיקוד בהוראה למיקוד בלמידה, ובעיקר למידה פעילה ואינטראקטיבית. תשומת לב רבה מוקדשת למעורבות ומחויבות של הלומד לתהליך הלמידה וללמידה בקבוצות, וקיים רצון למצוא דרכים לקיים למידה אפקטיבית ולהעצים את חוויית הלומד. תפקיד המרצה עובר שינוי מהפכני, והמרצים הופכים ממעניקי ידע למנחים ומנטורים. כתוצאה מכך אנו נראה בשנים הקרובות פחות הרצאות פרונטליות ויותר הפעלה, מתן משימות ולמידת חקר של הסטודנטים. הטכנולוגיות משחקות תפקיד מרכזי, ואנו עדים למעבר מהוראה שמתקיימת בעיקר פנים אל פנים להוראה מקוונת ולשילוב של מרחבים שונים, פיזי ודיגיטלי. מוסדות רבים נערכים לשינוי בתשתיות ולהסבת כיתות לימוד מהמבנה המיושן של אודיטוריום לעיצוב, תכנון והקמה של מרחבי למידה חכמים שמאפשרים ליישם שיטות הוראה שונות. בנוסף, לאור השימוש הגובר, מאז מגפת הקורונה, במרחב הווירטואלי, מתגברות השאלות סביב נחיצותו של הנדל"ן הפיזי והאם ה"קמפוס" הוא השטחים והבניינים או שבעצם ה"קמפוס" הוא האנשים – הסטודנטים וסגל ההוראה.

מעבר לשינוי המתואר בתכנים ובשיטות, אנו עדים גם לתהליך של שינוי במבנה התארים. לאור התהיות ההולכות ומתגברות בדבר עצם נחיצותו של התואר האקדמי והקשר שבינו לבין

* ד"ר איתמר שבתאי, כיהן כסגן הרקטור לחדשנות בהוראה ולמידה, וכמופקד הקתדרה להשכלה אקדמית בעידן דיגיטלי ע"ש יאנוש קורצ'אק, המסלול האקדמי המכללה למינהל.

הצלחה בקריירה, מוסדות רבים תוהים מהו המבנה הנכון של התואר האקדמי ומתקיימים ניסיונות לפתח מיקרו־תואר – מבנה אחר של תואר שבא לידי ביטוי גם בהיקף התואר ובמשך הזמן הנדרש על מנת לרכוש אותו.

כל השינויים המתוארים לעיל ועוד רבים אחרים ישפיעו באופן משמעותי על כל בעלי העניין והשחקנים הקשורים למגרש האקדמי – האוניברסיטאות והמכללות ובתוכן הפקולטות, בתי הספר, המחלקות והחוגים, סגל ההוראה והמחקר, הסטודנטים, הבוגרים, המעסיקים והארגונים בתעשיות השונות, גופי הרגולציה ועוד.

תהליך השיבוש והשינוי כרוך באי־ודאות רבה. כפי שתואר, חלק ניכר מהתהליכים שהתקיימו עד כה ישתנו ויתנהלו באופן אחר לחלוטין. תהליך כזה ראוי שילווה במחקר מתמיד שיבחן את ההיבטים השונים. קובץ המחקרים המוגש בכרך זה על ידי מרכז חת מנסה להאיר ולהבהיר חלק מההיבטים והוא מהווה נדבך בעל תרומה משמעותית להבנת חלק מההשלכות של תהליך זה. ברכות למרכז חת וצוותי החוקרים שהם חלק מיצירת הכרך המוגש לפניכם.